

2. DET GRÄNSLÖSA RIKET

ALICE HÄGG

»Come on patriots, you can bring your flags
We're washin' feet and we'll need some rags.«

Dumpster divers av Psalters

JAG VET INTE särskilt mycket om anarki. Inte heller kan jag speciellt mycket om statsvetenskap eller gränspolitik på hög nivå. Men jag dristar mig ändå till att längta efter ett radikalt annorlunda samhälle. Speciellt de dagar då den västerländska civilisationens baksidor syns allra tydligast, när den omoraliskt byggda strukturen knakar i sina fogar, när den blottar girighet och stridsflygplan. Sådana dagar längtar jag så det värker i bröstet. Jag är kristen och litar på att Jesus, en hemlös snickare från Nasaret, är det bästa alternativet till den nuvarande strukturen. Därför försöker jag lära mig att lita på att hans sätt att förändra världen är det bästa.

Jag är uppvuxen i en frikyrka och har bekänt mig som kristen i hela mitt liv. Trots detta var det först för några år sedan som jag började inse hur stor del av Jesus undervisning som handlade om Guds rike. Framförallt inspirerades jag av Shane Claibornes bok *Den oemotståndliga revolutionen* och började förstå att det fanns sätt att leva som kristen som inte enbart innefattade nykterism, lovsång och en längtan efter ett diffust himmelrike långt fram i tiden. Jag började förstå att det Jesus hade att säga om Guds rike inte handlade om att försöka nå »en stad ovan molnen«. Jesus talar om hur Guds rike kommer

till jorden och hur vi kan börja bygga om samhället så att det liknar himlen. Guds rike fungerar inte som befintliga länder och riken, det har ett annat statsskick. Så världen måste förändras. Detta innebär att om vi tror på att det Jesus säger är sant så blir tron politisk. Jesus kallar oss att med våra ord och liv berätta det glada budskapet om det nya riket, ett erbjudande om att redan idag börja leva en ny hoppfull politik under en annan flagga. Plötsligt påverkade tron min inställning till världens problem. Jag upplevde till exempel att Gud uppmanade mig att bli vegetarian, något jag inte alls hade lust med just då.

Insikten om den politiska aspekten av Jesus ord gjorde mig nyfiken och möjliggjorde att min tro växte till något mer än bara ett åsiktssystem. Istället för att enbart tro på att Jesus är Guds son började jag också tro på att det Jesus sa var sant, att orden inte bara var sagda för att vara fina, utan för att uppmana till handling. Framför allt började jag drömma om ett annat sätt att vara kristen.

Men när jag såg mig om i min kyrka blev jag frustrerad – allt jag såg var fyra väggar och en fnittrig tonårsgrupp på ungdomssamling. Den radikale Messias jag nyss lärt känna verkade väldigt frånvarande. Vad skulle kyrkan ens vara till för om den misslyckats med att presentera en så viktig del av Jesus liv?

En bekant fick mig att tänka till när denne sa saker som »kyrkan är världens hopp« och »den lokala församlingen och dess gemenskap är vad världen behöver.« Detta gjorde att jag inte gav upp hoppet om kyrkan trots att jag skrattade åt tanken att en liten pingstförsamling i en småstad skulle kunna vara världens hopp. Det var en pinsam tanke. Vem som helst förstår väl att den räddningsaktionen är dömd att misslyckas?

Eller?

Jag började fundera på om det fanns andra sätt att vara Kyrka än det jag sett i min hemförsamling.

Min längtan efter sammanhang där jag kunde lära mig mer om vad Jesus hade att säga om Guds rike ledde mig till bloggen *Kristen Underjord*, festivalen Frizon och dess scen Virustältet – anarkisternas och de pyttesmå temuggarnas

tillhåll – och vidare mot ett år på Liljeholmens folkhögskola. Här hittade jag människor som delade min längtan. Vi ville testa hur det var att vara kristna på ett nytt sätt. Skolan lärde oss att Gud brydde sig speciellt mycket om de svagaste i samhället, så med *Didaché*¹ i handen och moder Teresas ord om att »i de fattiga så ser vi Kristus i hans allra plågsammaste gestalt« ringande i öronen gav vi oss iväg till ett ålderdomshem i närheten för att spela fortuna och sjunga falsksång. Vi försökte även utforska denna nya väg genom att sova utomhus på asfalten som våra hemlösa syskon och vi satt alldeles för länge i nedsuttna soffor och diskuterade livets frågor. Köttiga bönegrupper och möten med människor som brann av kärlek till Jesus kombinerades med konkreta övningar i förlåtelse och ärlighet.

Tillsammans med vänner försökte jag lära mig att Guds rike inte kommer med ett stort artilleri och att Guds sätt att lösa problem inte är som samhällets. Det som är litet och till synes hopplöst – som ett spädbarn fött i ett stall av en tonårsflicka – det älskar Gud och använder som vackra och viktiga delar i byggandet av sitt rike. Trots att dessa byggstenar är frustrerande bräckliga. Bräckligheten kände vi i våra egna kroppar. Många gånger saknade vi både inspiration och mod att gå den väg vi hittat. Men Gud jobbade med oss och vi växte, sakta men säkert.

Vad som hände efter detta är svårt att säga, inte för att det är mystiskt utan för att det är ganska oansenligt. När jag slutat på bibelskolan jobbade jag en sommar och började sedan läsa beteendevetenskap. Jag läste mängder av bloggposter, bad massor, mötte många människor, vände och vred på frågor om civil olydnad och kyrka, om bön och världsförändring. Så kom det sig att jag en svinkall decembermorgon, tillsammans med en grupp nyvunna vänner kröp under ett staket och in på en vapenfabriks gräsmatta. Där höll vi en minnesstund för dem som fallit offer för svenskproducerade vapen och

¹ *Didaché* är ett tidigt kristet verk författat på grekiska, även kallat *De tolv apostlarnas lära*. Skriften sammanställdes omkring år 100 och man vet att den åtnjöt högt anseende, särskilt i Syrien och Egypten, under 100- och 200-talet.

påbörjade en aktion med målet att bygga om platsen till ett område för fred och fritid. Poliserna som kom för att föra oss bort från platsen verkade inte särskilt imponerade av vårt initiativ och vi anmäldes för olaga intrång. Jag hade under året på Liljeholmen förstått vikten av att konkret arbeta för en bättre värld, så jag ville delta. Jag tror verkligen att en direkt aktion kan göra världen till en bättre plats och att det är viktigt att vanliga människor vågar häva upp sina röster och tala om hur de vill att världen ska se ut. Jag ville bygga om platsen så att den blev mer lik himmelriket.

Det tog inte emot att bryta mot lagen. Reaktionerna från familj och vänner var svårare att hantera. Att protestera mot vapenproduktion kunde de flesta acceptera, men när det kom till att begå lagbrott ryggade många tillbaka. Det var som om själva grejen att bryta mot en allmänt accepterad lag tände små varningslampor i huvudet på dem som ställde sig kritiska till aktionen.

Det tar lång tid att börja tänka utanför de ramar som vi är uppväxta med. Jag tror att det ofta finns en slags skötsamhetskultur bland kristna, där lydningen mot staten och lydningen mot Gud likställs. Lagbrott går då att likställa med synd. En »god kristen« ställer inte till med bråk utan fogar sig under sin statsminister. Men jag tror att vi som riktiga efterföljare måste göra som det står i Apg 5:29, nämligen »lyda Gud mer än människor«. Kyrkan och staten sitter inte ihop och jag tror att de aldrig någonsin bör göra det. Kyrkan bör inte vara allierad med dem som är stora och mäktiga. Jesus sa att »saliga ni som är fattiga, er tillhör Guds rike« (Luk 6:20). Kyrkans lojalitet bör ligga hos Gud och hos de svaga, eftersom Guds rike är till för dem.

Jag tror att det går att hitta vägar för kyrkan att gestalta en kristendom som sprakar av liv och aktualitet. Ett sådant liv växer inte fram automatiskt ur Kyrkan. Det kräver mycket jobb, mycket bön, skarpa öron som lyssnar efter vad Gud har att säga till Kyrkan och massor av kärlek. Men inte stora ekonomiska resurser. Jag längtar efter att Kyrkan ska ta Jesus budskap om Guds rike på allvar, utan att ta särskild hänsyn till vad som är lagligt eller pinsamt att säga eller göra. Inte bara nicka och säga amen, utan resa sig ur kyrkbänkarna,

våga lita på att Guds vägar är bra, massera kalla uteliggerhänder och lyfta demonstrationsplakaten högt. Att vi slutar bry oss så mycket om pengar och delar det vi har, även om det innebär att vi blir tvungna att ha lite omoderna kläder och köra fula bilar. Det är hög tid för Kyrkan att mena vad vi säger när vi uttalar orden »låt ditt rike komma« i bönen som Jesus lärt oss. Vi kristna behöver inse att vi tillhör ett annat folk, inte bara i en »andlig« bemärkelse utan här, i denna världen. Tillsammans är vi Kyrkan, Guds händer och fötter på jorden, och vi är del av ett annat rike. Till alla er – troende eller inte – som längtar efter ett annat samhälle: Gud bygger nytt, välkomna att delta.

Himmel och Babylon

Det är skillnad mellan det rike som Jesus pratar om och den plats som många kallar för himlen. Detta kan verka förvirrande eftersom Jesus då och då använder ordet *himlen* eller *himmelriket* för att beskriva Guds rike. När någon talar om himlen syftar denne vanligtvis på en vacker plats dit människor som levt eller trott på rätt sätt hamnar när de dör. Jag tror inte att detta är vad Jesus syftar på när han talar om Guds rike. Jag tror inte målet med det kristna livet är att »komma till himlen« utan att utveckla en kärleksfull relation till Gud och försöka leva ett liv som liknar det liv Jesus levde. Därför tror jag inte heller att Jesus kom för att tala om för oss vad som händer när vi dör, utan för att lära oss hur vi kan leva. Inte för att berätta för oss hur vi ska ta oss från jorden till himlen, utan om hur vi kan leva liv som tar *himlen till jorden*.

Varför ska vi sträva efter att himlen ska komma till jorden? Jo, för att det finns så mycket ondska på det här klotet. Det finns någonting som är här och förstör, något som är större än oss människor. När världens destruktiva och onda krafter beskrivs i Bibeln används ofta de negativt laddade begreppen *världen* eller *Babylon*. Dessa begrepp beskriver strukturer som kämpar emot Guds vilja. Dessa krafter påverkar oss människor och formar våra samhällen.

Riket är dock inte helt lätt att förstå sig på. Det är svårt att tidsbestämma Guds rike, det beskrivs både som något som är på väg och något som redan är

här. Jesus inleder sin treårsturné med att säga: »Omvänd er. Himmelriket är nära.« (Matt 4:17). Guds rike är redan här eftersom det finns där Guds vilja sker, men är ändå långt bort eftersom skillnaden mellan jorden och himlen är så stor. Men det är på väg och kommer för att stanna.

Riket är inte heller bundet till en viss geografisk plats. I Lukas 17 säger Jesus att »Guds rike kommer inte på ett sådant sätt att man kan se det med sina ögon. Ingen kan säga: Här är det, eller: Där är det. Nej, Guds rike är inom er.« Guds rike saknar fysiska gränser, istället blir det en del av vår person och våra gemenskaper som ett slags gudomligt fingeravtryck. Riket tar form när vi gör som Gud vill. Precis som en nationell identitet utgör en del av vår person och manifesteras genom språk, kultur och normer blir Guds rike synligt i oss när vi lär oss hur det nya riket fungerar och låter det forma våra liv. Då kommer det synas på oss var vi hör hemma.

Hur ser Guds rike ut?

Jesus introducerade ett nytt förhållningssätt, en ny världsordning – ett politiskt alternativ i syfte att ersätta det gamla och destruktiva systemet. Vi lever i ett system där människor bidrar till att natur, djur och människor förtrycks, bara genom att existera inom dess ramar. För att vi ska få billiga skor på fötterna, kläder på kroppen och mat på bordet, finns det fabriker och plantager där människor jobbar under slavliknande förhållanden. Det är nästan omöjligt att leva på ett sätt som inte underblåser detta förtryck. Den här världens ekonomiska referensramar verkar bara rymma ett kapitalistiskt sätt att tänka, som utgår från kundens rätt att konsumera om denne har ett lämpligt transaktionsmedel. Det glada budskapet, eller det politiska alternativet som Jesus presenterar är att det inte fungerar på samma sätt i Guds rike. Där finns en annan sorts ekonomi, alltså ett nytt sätt att leva tillsammans. Den politiken utgår från glädjen att dela snarare än rätten att äga.

Guds rike liknar inte något tidigare skådat land eller imperium eftersom det varken är bundet till tid eller plats utan bara synliggörs genom oss när vi

lever enligt dess principer. Däremot har det, precis som nuvarande nationer, en ledare: Gud. Men denna ledare är väldigt olik alla presidenter och kungar både när det gäller maktutövande och uppträdande. När Jesus gjorde entré i Jerusalem skedde det på en åsna – alltså inte det fräckaste djuret, utan att jämföra med en Saab 900 eller en EPA-traktor – och han kom inte för att återuppätta en nation utan för att ena alla folk. Detta ger en känsla av hur Gud regerar i sitt rike. Profeten Sakarja beskrev Guds rikets kung i en profetia hundratals år innan Jesus kom:

Ropa ut din glädje, dotter Sion, jubla, dotter Jerusalem!
Se, din konung kommer till dig. Rättfärdig är han, seger är honom given.
I ringhet kommer han, ridande på en åsna, på en ung åsnehingst.
Jag skall förintna alla stridsvagnar i Efraim, alla hästar i Jerusalem.
Krigets vapen skall förintnas. Han skall förkunna fred för folken,
och hans välde skall nå från hav till hav, från floden till världens ände.

(Sak 9:9–10)

Gud styr i riket, Gud är skapare och den ende som har rätt att bestämma. Men Gud kommer också med en ny idé om hur ett rike kan fungera. Det behöver inte utvidgas genom aggressiv landvinning utan kan vara fredligt till sin natur. Det kan också bygga på frivilligt deltagande, inget du inlemmas i bara för att du är född på en viss plats. Riket behöver inte ha några gränser. Det behöver heller inte spridas snabbt av de stora, starka eller inflytelserika människorna. Det tar sin början i samhällets utkanter. Till skillnad från andra riken som ofta föraktar »trasproletariatet« så börjar istället riket växa bland de mest utsatta. Det är dem Gud väljer att rädda först.

Det berättas om artisten Kenta Gustafsson, som under stora delar av sitt liv brottades med sitt missbruk, att det var känt bland hans vänner att han var en så kallad hundraprocentare. Detta innebar att om någon behövde en plats att sova så var dörren till Kenta aldrig låst. För den som behövde mat

var det bara att rota i kylen, och de gånger som Kenta hade pengar la han plånboken på köksbänken så att den som behövde kunde ta vad hen behövde. Kenta visste antagligen hur det kändes att vara utan hem, mat och pengar och delade därför gärna med sig.

Kentas sätt att leva är en vacker bild av hur Guds rike kan se ut. När Jesus vandrade på jorden rörde han sig ständigt bland dem som hade lägst status – de fattiga, revolutionärerna, de kriminella och utlänningarna (hade det varit idag hade han säkert hängt hos Kenta). För den som saknar ekonomiska och materiella resurser, blir relationerna och tilliten till vänner extra viktiga. De landet och gemenskapen blir (i bästa fall) en livsstil och ett sätt att överleva. Precis så tror jag att det är tänkt att fungera i riket. På samma sätt som jag misstänker att ryktet om Kentas olåsta ytterdörr spred sig, tror jag att riket är tänkt att sprida sig genom ryktet om de glada nyheterna – ett nytt och mer kärleksfullt system är på väg, där människor öppnar sina hjärtan och bryr sig om varandra. Det är så Guds rike är tänkt att utvidga sig – genom att förändra världen via gräsrotterna. På detta sätt blir Guds rike både oslagbart och oerhört bräckligt på samma gång. Det har ingenting att sätta till försvar mot en yttre invasion men det kan heller aldrig bankas ut ur kroppen på någon. Det är ett rike som saknar gränser och växer okontrollerat och därmed är dess anhängare inte en homogen grupp. Det finns heller inget värde i att alla ska försöka bli lika varandra. Vanligtvis strävar en grupp efter att skapa så stora likheter som möjligt mellan individerna i gruppen och så stora skillnader som möjligt mellan medlemmar och icke-medlemmar. Jag tror att Gud tänker tvärtom: mer utrymme för variation hos medlemmarna och mindre skillnad mellan dem som vill vara en del i Guds rike och dem som är utanför. Kyrkan (den viktigaste aktören i Guds rike) beskrivs som en kropp som rymmer dessa olikheter och ser dem som en styrka. Guds rike formar oss inte efter en likformig mall utan väcker oss till nytt liv på olika sätt.

Gud handplockar inte människor efter utseende eller plånbokens tjocklek. Alla är välkomna att vara med. Men det innebär inte att någon lättvindigt kan

bli en del av Guds rike och sedan fortsätta leva som om ingenting har hänt; att släppa drömmen om detta rike in på livet förändrar oss som personer. Om jag på djupet förstår att Guds kärlek gäller alla människor – den framgångsrika affärskvinnan på kaféet, mannen med alkoholproblem i parken, den ensamstående föräldern och det nyförälskade paret, så måste jag bli mer ödmjuk och mindre dömande. Kanske vågar jag då möta dessa människor och se dem med nya ögon. Kanske kan vi dela våra världar och drömmar med varandra.

Rikets grund är fungerande relationer mellan såväl människor som mellan människor och Gud. När människan bröt med Gud gick relationen mellan de båda sönder, därför behöver vi hjälp av Gud för att laga relationer och för att lära oss att inte ha sönder dem igen. Det är så jag tolkar jag budskapet om det vi kallar frälsning. Denna frälsning och dessa upprättade relationer resulterar i en kärleksbaserad Gudsrikesetik², där rikets etik är densamma som Guds vilja och ursprungliga plan för världen. Tar jag drömmen om riket på allvar får det konsekvenser för hur jag lever mitt vardagsliv. Låter det kravfyllt? Jesus sa att när någon får nys om Guds rike är det som att hitta en skatt på en oväntad plats. Det kostar att få tag på den här skatten, inte bara pengar utan kanske också stolthet och tid. Men det spelar ingen roll eftersom skatten är så fantastisk att allt annat förlorar sitt värde. Guds rike är värt sitt pris.³

Målet med denna etik är inte att skapa en ny syndakatalog eller en ny uppsättning lagar som vi med hot om våld tvingas underkasta oss. Etiken är istället ett erbjudande om ett bättre liv, en möjlighet att lära sig leva i samklang med riket. Ett bra ord som beskriver hur detta rike för oss samman som en spretig enhet är ett ord som sällan förknippas med gränslösa riken: medborgarskap. Hur vi medborgare praktiserar etiken i detta rike beror på sammanhanget. Ibland är det rätt att göra något och ibland är det bättre att låta bli. Ibland klarar vi människor av att göra den här bedömningen själva

² Yoder, John Howard. 1984. *Jesu Politik*. Verbum. s 13.

³ Berättelsen om skatten finns i Matt 13:44. Åsa Molin har hjälpt mig få upp ögonen för denna fantastiska text.

med hjälp av Bibeln och varandra, men ibland behöver vi vända oss till vår kung – som faktiskt lovat att hjälpa – och fråga vad vi ska ta oss till.

Riken kolliderar

Skillnaden mellan det rådande systemet och Guds tanke med världen är uppenbar. Alla den här världens nationer och institutioner framstår som misslyckade om vi har Guds rike som rättesnöre. Stater, storföretag och enväldshärskare som styr genom kapitalism och diktatorskap agerar inte i linje med Guds plan. Hela deras existens går ut på att gynna sig själva, ofta på andras bekostnad. Men det gäller ändå att inte dra för snabba slutsatser, världen går inte att måla i svartvitt. Vi får inte blunda för vare sig de goda, onda eller likgiltiga intentioner och motiv som driver systemen. Det är viktigt att komma ihåg att bakom varje förtryckande regim finns människor som är värda att älskas. Därför kan det vara problematiskt att utveckla alltför hatiska attityder mot institutioner, till exempel polisväsendet, trots att de emellanåt beter sig fruktansvärt. Inte för att vi ska älska fallna institutioner, det är inte vårt uppdrag, utan för att hatet mot en institution lätt förs över på människorna inom denna institution. Hatet tenderar att bli kontraproduktivt och det är lätt att glömma att vårt motstånd måste bygga på provocerande kärlek om vi ska följa Jesus exempel. Jesus försöker till och med lära oss att älska våra fiender.

Det som är problematiskt är att system, projekt och kungadömen växer sig större än de människor de består av, och får på ett sätt eget liv när vi förstärker dem med symbolik, lagar, rutiner och praxis. Paulus säger att »det är inte mot varelser av kött och blod vi har att kämpa utan mot härskarna, mot makterna, mot herrarna över denna mörkrets värld, mot ondskans andekrafter i himlarymderna« (Ef 6:12). Det finns alltså krafter som inte vill se ett gränslöst rike växa fram, som utnyttjar alla tänkbara medel för att förstöra det Gud vill skapa. 1800-tals-sociologen Émile Durkheim beskrev dessa utommänskliga krafter på ungefär samma sätt som Paulus, men ur ett sociologiskt

perspektiv. Durkheim menade att det utanför människorna finns tvingande krafter som han kallade för *sociala fakta*, dessa krafter är skapade av människor men existerar utanför oss.⁴ Ett exempel skulle kunna vara skolväsendet: det är uppbyggt under lång tid av en mängd människor och har genom gemensamma beslut blivit en obligatorisk del av samhället och påverkar alla dess invånare. Skolväsendet kan antingen förmedla fantastiska saker eller förstöra människors liv, men skolväsendet i sig rörs inte i ryggen av detta. Till skillnad från Durkheim, som trodde att dessa krafter var sociala naturlagar, menar jag att krafterna har en andlig dimension. System, tankemönster och företag kan bli demoniska och fånga oss i sitt grepp.

Jag tror att en av våra likheter med Gud är att vi människor är kreativa och skapande varelser – vi målar, löser ekvationer och bygger luftballonger – men till skillnad från Gud kan vi inte skapa riktigt liv. Det liv som driver byråkratier och företag blir ungefär som livet i Frankensteins monster, det rör sig framåt på egen hand men saknar ett mänskligt hjärta. Därför kan institutioner fatta omänskliga beslut i skydd av ett målfokuserat effektivitetstänkande. Det människan skapar är inte per automatik ont, men när människor försöker skapa ting med riktigt liv misslyckas vi och ibland fylls tingen med helt andra krafter än liv. Se bara på företaget Nordkalk som sommaren 2012 försökte gräva ett kalkbrott som äventyrade hela Gotlands vattenförsörjning.⁵ Företaget verkade strunta i vad som hände med människor och natur så länge de hade laglig rätt att bryta kalk.

Som medborgare i Guds rike går det inte att lättvindigt acceptera inflytandet från dessa makter och system. I det västerländska liberala ekonomiska systemet finns drivkrafter som är näst intill demoniska. Det är inte ovanligt att bankers vinstintresse ses som viktigare än människors överlevnad, som när EU lade enorma summor på räddningslån till bankerna under den senaste

⁴ Ritzer, Georg. 2009. *Sociologisk teori*. Liber. s 67

⁵ Vidare läsning på <http://www.ojnareskogen.se>

finanskrisen. Detta resulterade i att de sociala skyddsneten i till exempel Grekland nedmonterades för att lånen skulle kunna återbetalas. Det är inte heller onaturligt att min rätt att köpa en ny smartphone ses som viktigare än producenternas rätt till ett drägligt liv. Detta leder till en intressekonflikt mellan Guds rike och denna världen där vi måste välja sida. Jesus själv säger att ingen kan tjäna två herrar (Matt 6:24). Om vi vill leva ett liv som är troget Guds rike är det svårt att kompromissa. En del saker måste vi välja bort för att inte motverka spridningen av Guds rike. Att blint följa samhällets normer är inte en del av en kristens lärjungaskap – vi behöver inte vara trogna staten, aktiekurserna eller modet. Vår uppgift är istället att älska och vara trogna Gud. Men i ett samhälle där Gud är avrättad, sopad under mattan, ersatt av marknadsekonomi och en övertro på människans egen moraliska kompass, är det omöjligt att vara lojal mot Guds rike utan att det uppstår konflikter.

Kollisionen kan ske i vardagliga saker. Kanske har du liksom jag många gånger stått tillsammans med en hel församling och sjungit om hur all ära ska ges till Gud, trots att det är skrämmande uppenbart att det inte bara är Gud som äras i rummet. Du ser dig om och märker både på dig själv och andra att det är viktigt att se bra ut. Viktigt att ha konsumerat rätt prylar. Viktigt att le och se ut att vara delaktig i bönen. Viktigt att fasaden inte spricker även de dagar man helst bara vill gråta.

Frihet och nationsbyggen

Varför ska vi lyda Gud överhuvudtaget? Är inte det att förlora sin frihet och underkasta sig ännu en tvingande makt? Varför ska Gud styra över varenda liten del av mitt liv, få utrymme att påverka mina inköp, mina politiska praktiker och mina relationer?

Gud är allsmäktig, men det betyder inte att Gud har härskarkomplex. Detta kan vi se genom att undersöka hur Gud valt att ingripa i historien och hur Gud agerar gentemot människan. Till exempel skapade Gud oss med en fri vilja, och lät oss därmed själva välja vår väg genom livet.

Gud tar ett annat tydligt avståndstagande från en auktoritär ledarstil när Gud beger sig till jorden, ger sig helt i människornas våld och låter sig mördas. Vi är alltså inte i Guds våld som under en galen diktator, utan är fria att välja om vi vill vandra Guds väg. Gud vill inte tvinga oss till lydnad, men den som vill återspegla Guds rike behöver hålla sig till Guds vilja. Poängen med att lyda Gud bottnar faktiskt i den gamla devisen att »makt korrumpierar« och att maktpositioner driver människan till dumheter. Jag tror att vi behöver Guds hjälp för att orka älska varandra. Hjälp för att utföra kärleksfulla handlingar, men också hjälp att förändra våra vanor och förhållningssätt.

Så då kvarstår frågan: Varför ska Gud styra? Om Jesus liv och Bibeln fungerar som moraliska rättesnören och utgör grunden i det nya rike som vi inbjuds till, borde vi då inte bara kunna ta all den mysiga himmelrikesetiken och praktisera den på egen hand? Skulle vi inte, med tillräcklig disciplin och insikt, kunna bygga världens mest korrekta Gudssamhälle eller Gudsstat? »One nation under God« liksom.

Jag tror att det är omöjligt att bygga en nation som vilar på bibelregler. Nationer hålls samman av en påtvingad ordning som medborgarna förväntas rätta sig efter, med negativa påföljder för dem som inte rättar sig i ledet. Men Guds rike kan inte prackas på någon med tvång. Guds rikets etik är inte så statisk att den skulle kunna tjäna som grund i ett juridiskt system. Rättsväsendet i ett sådant land skulle te sig väldigt märkligt eftersom Jesus både lär oss att förlåta varandra, börja älska dem vi är vana att hata och lämna bedömningen åt Gud. Ett land kräver ett auktoritärt styre medan Jesus säger »[n]i vet att härskarna är herrar över sina folk och att furstarna har makten över folken. Men så är det inte hos er. Den som vill vara stor bland er ska vara den andres tjänare, och den som vill vara den förste bland er ska vara de andras slav« (Matt 20:25–27). Det skulle inte gå att trycka in Guds rike inom ramen för en nation.

Kan Guds rike rymmas i andra samhällen med friare och mer antiauktoritära former? Låt säga att vi skulle försöka bygga en värld av helt jämställda,

självförsörjande, konsensusstyrda kooperativ där allt jobb skedde genom att frivilligt hjälpa varandra. Skulle vi på det sättet kunna skapa ett eget Guds rike? Nej, riket kan glimma till genom att leva så, men det går inte att bygga en perfekt värld på detta sätt. Det skulle inte hålla i längden.

Under mitt bibelskoleår besökte vi en Bruderhofkommunitet i England som försökte leva ungefär på det här sättet. Kommuniteten utgjordes av närmare 300 personer som odlade egen mat, praktiserade egendomsgemenskap och radikal pacifism. De såg till att hjälpas åt med de sysslor som fanns och var även beredda att lämna sina hem och familjer för att finnas till hands med sina kunskaper i andra Bruderhofkommuniteter runt om i världen. Ändå lyckades de inte skapa en perfekt tillvaro. De brottades med inre konflikter och var ganska isolerade från omvärlden. Trots att intentionerna var goda, och trots att de hade byggt en struktur som skulle hjälpa dem att leva så som de önskade.

Frågor om vem eller vilka som ska ha tolkningsföreträde när Jesus budskap ska tolkas kommer att dyka upp i sådana sammanhang. Ska vi ha mössan på eller av? Är det rätt att hissa flaggan? Små grupper av människor kanske kan komma överens om ett gemensamt förhållningssätt och skapa relativt fungerande gemenskaper. Men då är vi tillbaka i Eden, där människan själv ville ha rätten att tolka vad som var ett bra liv. Och hur blir det för resten av samhället om de inte håller med om gruppens »rätta väg«? Ska läran tvingas på dem?

Ansvar för världens upprättelse hamnar på oss människor om Gud inte finns med i bilden och det väger tungt på en människas axlar. Jag tror inte människan är stark eller god nog att upprätthålla en utopisk värld någon längre tid. Även i den mest renhjärtade, hängivna nunna eller aktivist finns brister som förhindrar denne att leva upp till sina idealbilder. Konflikter kommer att uppstå när vi inser att vi inte orkar eller kan vara perfekta. En perfekt värld kommer aldrig kunna byggas eftersom Babylon inte bara finns i strukturerna utan även inuti oss. Människan är fortfarande trasig och faller lätt för erbjudandet om ett enkelt liv. Våra ideal kan vara starka men i en trög värld som verkar oföränderlig och bortom all räddning är det lätt att ge upp.

Kan inte människan göra sig fri på något sätt, inte ens från Gud?

»Ni vet ju att om ni gör er till slavar under någon och lyder honom, då är ni slavar under den ni lyder, antingen under synden, vilket för till döden, eller under den lydnad som för till rättfärdighet. Men Gud vare tack! Ni var slavar under synden men valde att av hela ert hjärta lyda den lära som ni blivit införda i. Och när ni då gjordes fria från synden blev ni slavar under rättfärdigheten.« (Rom 6:16–18)

Paulus menar att hur vi än gör är vi inte fria, den enda frihet vi människor har är friheten att välja en herre att vara slav under. Vi binds av allt från Försäkringskassan till andras förväntningar och omdömen. Även om vi krossar den befintliga förtryckarapparaten eller flyr ut i öknen tycks även denna frihet ta ett strypgrepp om halsen på oss eftersom vårt inre Babylon ständigt är närvarande.

Så vad är då äkta frihet?

För att göra det enklare kan man utgå från två olika definitioner av ordet frihet: positiv och negativ frihet. *Negativ frihet* är vår senmoderna (väst)världs sätt att se på frihet. Den sortens frihet handlar om möjligheten att göra det jag vill – oavsett om det är bra för mig eller inte – så länge jag inte begränsar andras frihet att göra vad de vill. Med en negativ syn på frihet blir Gud en förtryckande diktator så fort Guds vilja går före vår. Så är inte fallet med *positiv frihet*, där handlar det istället om att se frihet som något som leder till nya möjligheter – att till exempel lära sig ett hantverk – även om vägen dit är fylld av begränsande självdisciplin. I denna frihet får vi möjlighet att göra val som leder till långsiktig frihet. I en Gudsrikeskontext innebär den positiva friheten möjligheten att göra val som leder till ett gott liv. För att nå dit krävs att vi begränsar oss till Guds vilja, sväljer vår stolthet och tar emot Guds hjälp.⁶ Anledningen till att Guds vilja ska gälla är att Gud är god. Människan är visserligen Guds avbild, och kan göra bra saker och skapa vackra ting, men vi

⁶ Definitionen av frihet har jag lånat av teologen William Cavanaugh.

är samtidigt trasiga. Endast Gud är hel. Därför behöver vi hjälp. För att klara av att leva i Guds rike behöver vi en Gud som tar hand om oss. Gud kräver inte att vi räddar världen, istället vill Gud bygga sitt rike med oss och använda våra insatser, göra dem större och samordna dem till något fantastiskt. Den gräsrotsmetoden skulle inte fungera utan gudomlig inblandning.

Medborgarskapet

När vi väljer att umgås med Gud och bli en del av Guds räddningsplan för världen ger det oss ett medborgarskap i Guds rike. Som ett tecken på att en människa har valt att leva som medborgare i Guds rike döps hen och blir en del av ett folk som ska försöka visa hur det framtida riket så småningom kommer att se ut. Medborgarskapet i Guds rike gör oss till främlingar – inte främlingar på jorden eller för varandra, men i alla de samhällen och sammanhang som finns på jorden, eftersom vårt rike inte fungerar som alla andra riken.

»Vårt hemland är himlen« skrev Paulus till församlingen i Filippi (Fil 3:20). Medborgarskapet i Guds rike väger tyngre än medborgarskapet i det land du är född i. I praktiken innebär detta att nationsgränserna tappar sin betydelse. Gränserna kan inte skilja oss åt när vi väljer att i första hand identifiera oss som medborgare i himmelriket. Riket utmanar oss att sudda ut de kulturella och statusmässiga skillnaderna människor emellan. »Nu är ingen längre jude eller grek, slav eller fri, man eller kvinna. Alla är ni ett i Kristus Jesus.« (Gal 3:28). Vi slutar vara svenskar, norrmän, ryssar och amerikaner och blir istället medborgare i Guds rike. Detta gör att vår solidaritet och vår ansvarskänsla aldrig kan stanna vid nationsgränsen. Vi är en mänsklighet, en kropp. Vi måste därför få upp ögonen för att alla våra handlingar i denna globala värld får konsekvenser. Lever jag ett liv där jag slösar med resurserna är det en älskad syster eller bror någon annanstans i världen som får lida för det – helt i onödan.

En annan sak som blir tydlig är hur nationsgränserna möjliggör en diskriminering (och kriminalisering) av människor. Gränser gör det möjligt att

stifta lagar om vem som har rätt att befinna sig i vilket land och vilka som får dra fördel av de olika ländernas sociala skyddsnät. Sveriges asylpolitik är inte speciellt välkomnande – tyvärr har jag sett många exempel på hur de restriktiva lagarna tvingar människor från en fristad i vårt land tillbaka till krig och förföljelse. Vårt himmelska medborgarskap gör att vi borde reagera när människor som flyr hit för att rädda sina liv nekats asyl och utvisas på ett brutalt och förnedrande sätt. Som ett älskande folk blinda för gränser blir det en del av vårt uppdrag att hjälpa.

En vän till mig blev så berörd av samtalet med en rumänsk gatumusikant att han valde att följa med sin nyvunne vän till Rumänien för att hjälpa dennes familj att bygga ett nytt hus där. Ett typexempel på hur vi kan göra saker själva när de politiska initiativen brister. Det finns många sätt att hjälpa dem Gud älskar: bön, vänskapsband, debatt och blockader är några konkreta exempel. Våra handlingar erbjuder denna värld ett politiskt alternativ till intolerans och trångsynthet och berättar samtidigt de glada nyheterna om Guds rike.

Kräver Gud att vi utför sådana handlingar för att få vara med i riket? Nej! Gud tvingar inte någon till något. Gud har förståelse för att vi vandrat olika långt och har olika kapacitet. I skriften *Didaché* står: »Om du kan bära hela Herrens ok, ska du bli hel; men om du inte kan det, gör då så gott du kan.« (Didaché 6:2). Gud vet att vi är människor och inte klarar allt, men Gud kan hjälpa oss på vägen och kan plantera drömmar som lockar oss att försöka.

I Guds rike är alla jämlika och därför bör inga interna hierarkier förekomma. Kön eller hudfärg ger inte någon människa rätt att sätta sig över en annan eller behandlas bättre än en annan. Ingen av oss är närmare eller längre bort från Gud, och ingens röst får väga tyngre än någon annans. I Guds rike är alla lika stora syndare, därför finns ingen anledning att döma varandra – bara försiktigt hjälpa varandra upp på vägen igen när det behövs.

Jag tror att mötet med Guds rike är något som påverkar och förändrar oss. När vi blir medborgare i riket väljer vi att underordna oss varandra och vara lojala mot Gud eftersom vi tror att Gud vill oss väl och att ett sådant

val leder till det bästa tänkbara livet. Gud blir vår kung och enda auktoritet. Detta betyder att vi kristna står under en annan lag än den svenska. Poängen är inte att bryta mot lagen bara för sakens skull utan att förstå att där Sveriges lagar och Guds lagar motsäger varandra är det lojaliteten till Gud som väger tyngst. »Man måste lyda Gud mer än människor.« (Apg 5:29b).

Detta medborgarskap leder i bästa fall till att vi kristna lämnar Babylons tankesätt och handlingsmönster, byter lojalitet, ställer oss under samma flagga och börjar leva för kärlek. Vi börjar praktisera Guds rikes sätt att leva, där vi är så upptagna av att älska varandra att vi glömmer bort varför vi tidigare krigade, delade upp oss i länder och varför vi gjorde något så banalt som att ta betalt för att hjälpa varandra. Vi blir inte längre ensamma utan del i ett gudomligt folk av syndare och helgon som tillsammans trevar sig framåt. Vi förnimmar Gud i varandra och mitt ibland oss. Vi faller och reser oss, misslyckas och lyckas, förlåter och ber om förlåtelse. Vi känner doften av det nya livet.

En av de viktigaste aspekterna i de fina nyheterna om Guds rike ligger i att Gud lovat att det en dag ska bryta fram helt och fullt. Just nu är det som om jorden och himlen finns tätt intill varandra med bara ett tunt membran som skiljer dem åt. Det vi kristna hoppas på och längtar efter är att denna tunna hinna ska brista och himmelriket rinna in över jorden. Att läsa och lära av Jesus liv är som att sticka huvudet genom hinnan och se himlen. Att ta sitt himmelska medborgarskap på allvar är att leva på ett sätt så att vi öppnar små hål i verkligheten där Guds rike får lysa fram mitt i vår bristfällighet.

Kyrkan och den kristna gemenskapen är långt ifrån perfekt. Vi kommer aldrig kunna sticka hål på hela hinnan, men vi kan öva oss på att se igenom den, hämta hopp från himmelrikesvisionen och härma det vi ser. Inte för att vi måste, utan för att det är så vackert. En dag kommer Gud ta bort hinnan, göra upp med det som är ont och skapa en ny jord lik himlen, där rättvisa, fred och kärlek råder. Vi kan inte bygga detta rike själva, vi behöver Någon som visar vart vi ska och som lär oss vad som är gott. Vi behöver Skaparen, Befriaren och Livgivaren för att lära oss älska.

Är detta verkligen någonting jag är beredd att tro på? På riktigt alltså? Är jag beredd att böja mig under en Gud som jag inte ens är säker på finns? Att anpassa mitt liv efter en himmelrikesetik, trots att jag vet att vi människor inte kommer att kunna rädda världen och att vårt enda hopp är en är rebell på ett kors? Är det verkligen något som jag tror kommer fungera?

Ja, det gör jag. Med skräckblandad förtjusning. Kanske mest på grund av en stilla röst som i många år viskat en hisnande utmaning till mig:

»Du Alice, tänk om det är sant?« ★

ALICE HÄGG bor i ett kollektiv i Jönköping och pluggar beteendevetenskap. Hon drömer om att världen ska bli mer generös och fredlig och tycker att det här med att följa Jesus är det mest korkade och fantastiska som någon kan göra.